

O‘ZBEKISTONNING JSTGA A‘ZO BO‘LISH ISTIQBOLLARI

Totliyeva Marjona Nuriddin qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro munosabatlar fakulteti 3-bosqich talabasi

marjonatotliyeva31@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqola O‘zbekistonning Jahon Savdo Tashkilotiga a‘zo bo‘lish jarayonini o‘rganib, uning tarixiy yo‘nalishi, hozirgi taraqqiyoti, iqtisodiy islohotlari va kelajak istiqbollari qay darajada e‘tibor qaratishini ko‘rsatib beradi. Tadqiqot JSTga a‘zo bo‘lish imkoniyatlarini - kengaygan savdo, investitsiyalarni ko‘paytirish va raqobatbardoshlikni oshirish kabi imkoniyatlarni, shu bilan birga, sanoat zaifligi, siyosatni tuzatish hamda institutsional salohiyatni o‘z ichiga olgan muammolarni o‘rganadi. Markaziy Osiyo va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning qiyosiy tajribalariga tayangan holda, maqola JSTga a‘zolik nafaqat huquqiy majburiyat, balki O‘zbekistonning jahon iqtisodiyotiga barqaror integratsiyalashuvi uchun strategik yo‘l ekanligini ta‘kidlaydi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, izchil islohotlar, institutsional mustahkamlash va ijtimoiy moslashuv choralari bilan O‘zbekiston o‘zining qo‘shilish jarayonini modernizatsiya va o‘sishning uzoq muddatli dvigateliga aylantirishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *O‘zbekiston, JSTga kirish, savdoni erkinlashtirish, iqtisodiy islohot, xalqaro integratsiya, global savdo*

KIRISH:

1995-yilda tashkil etilgan Jahon savdo tashkiloti xalqaro savdoni tartibga solishda va global savdo tizimining barqarorligi hamda bashorat qilinishini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. U savdo bitimlarini muzokara qilish, nizolarni hal qilish va 164 a‘zo davlat o‘rtasida ochiq va adolatli raqobatni rivojlantirish uchun platforma yaratadi. Rivojlanayotgan va o‘tish davri iqtisodiyoti uchun JSTga qo‘shilish nafaqat qoidalarga asoslangan savdo tizimiga kirishni, shuningdek shaffoflik, iqtisodiy liberalizatsiya va institutsional islohotlarga sodiqlikni ham anglatadi.

Markaziy Osiyo markazida joylashgan O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan ko‘p o‘tmay, 1994-yilda JSTga a‘zo bo‘lish uchun ariza topshiradi. Ammo, ichki yo‘naltirilgan iqtisodiy siyosat va bozorni liberallashtirishga ehtiyotkorlik bilan yondashish tufayli a‘zo bo‘lish jarayoni yigirma yildan ortiq vaqt davomida faol bo‘lmagan. Buriish nuqtasi 2017-yilda Prezident Shavkat Mirziyoyev O‘zbekistonni ochiq, raqobatbardosh va bozorga asoslangan iqtisodiyotga aylantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlarni boshlaganida yuz berdi. O‘shandan beri JSTga a‘zo bo‘lish

mamlakatning tashqi va iqtisodiy siyosati kun tartibida strategik ustuvor vazifa sifatida qayta paydo bo'ldi.

JSTga a'zolikning O'zbekiston uchun ahamiyati savdo liberalizatsiyasidan tashqariga ham chiqadi. Bu mamlakatning iqtisodiy boshqaruvi, sanoat tuzilmasi va xalqaro o'ziga xosligini keng qamrovli o'zgartirishni ifodalaydi. Ichki qoidalarni global savdo qoidalari bilan uyg'unlashtirish orqali O'zbekiston investitsiyalarni jalb qilishga, eksport salohiyatini mustahkamlashga va mintaqaviy, global qiymat zanjirlaridagi rolini oshirishga intiladi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadlari shundan iboratki, O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lish jarayonini tahlil qilish, iqtisodiy islohotlarining JST standartlariga mos kelishini baholash, asosiy qiyinchiliklar va xavflarni aniqlash hamda muvaffaqiyatli integratsiya uchun strategik tavsiyalar berishdan iborat. Maqola shuningdek, JSTga a'zo bo'lishning potentsial natijalarini kontekstual tushunish uchun qo'shni davlatlar - Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikistonning qiyosiy tajribalariga tayanadi.

O'zbekiston 1994-yil dekabr oyida Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish uchun rasman ariza berdi va o'sha yili kuzatuvchi davlatga aylandi. Ammo, bu dastlabki tashabbusga qaramay, a'zo bo'lish jarayoni 1990-yillarning oxiri hamda 2000-yillarda sezilarli darajada rivojlanmadi. Ushbu turg'unlikning asosiy sabablari mamlakatning import o'rnini bosuvchi siyosati, savdo ustidan davlat nazoratining yuqori darajasi, valyuta va bojxona tizimlarining cheklangan liberalizatsiyasi bo'ladi.

Birinchi bosqichda ya'ni 1994–2005 yillar O'zbekiston o'zining ichki institutlarini yaratish va asosiy savdo qonunchiligini ishlab chiqishga e'tibor qaratdi. Biroq, o'sha paytdagi mamlakatning iqtisodiy siyosati bozor ochiqqligidan ko'ra o'zini o'zi ta'minlash va mahalliy sanoatni himoya qilishga ustuvor ahamiyat berdi. Natijada, JSTga a'zo davlatlar bilan muzokaralar faol olib borilmaydi.

Ikkinchi bosqich esa 2006–2016 yillar uzoq muddatli to'xtatib turish davri sifatida tavsiflanishi mumkin. Ba'zi qonunchilik islohotlari boshlangan bo'lsa-da, umumiy siyosat yo'nalishi global bozorlarga to'liq integratsiyalashishga ehtiyotkorlik bilan yondashdi. Savdoni liberallashtirishda sezilarli yutuqlarning yo'qligi, bojxona ma'muriyatchiligida shaffoflikning yo'qligi va valyuta cheklovlari JST a'zolari bilan keyingi muloqotiga to'sqinlik qildi. 2017-yilda Prezident Shavkat Mirziyoyev O'zbekistonni bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyotga aylantirishga qaratilgan keng qamrovli islohot dasturini ishga tushirganida burilish nuqtasi yuz beradi. Bu a'zo bo'lish jarayonining uchinchi va eng faol bosqichi bo'ladi. Hukumat O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lishi bo'yicha ishchi guruhini qayta faollashtiradi, Tashqi savdo rejimi to'g'risidagi memorandumni yangilaydi va Qo'shma Shtatlar, Yevropa Ittifoqi, Xitoy va Rossiya singari asosiy savdo sheriklari bilan intensiv ikki tomonlama va ko'p tomonlama muzokaralarni boshladi.

2019 va 2023-yillar oralig'ida O'zbekiston a'zo bo'lish uchun zarur bo'lgan bir nechta muhim hujjatlarni, jumladan, tarif jadvallari, xizmatlar savdosi takliflari va intellektual mulk huquqlari va subsidiyalar bo'yicha qayta ko'rib chiqilgan majburiyatlarni taqdim etdi. 2020, 2022 va 2023-yillarda o'tkazilgan Ishchi guruh yig'ilishlari sezilarli yutuqlarni ko'rsatdi va hukumatning milliy qoidalarni JST tamoyillariga moslashtirishga qat'iy qaror qilganini namoyish etdi.

Hozirda O'zbekiston savdo qonunlarini uyg'unlashtirish, bojxona protseduralarini takomillashtirish hamda shaffoflikni oshirishga e'tibor qaratib, yakuniy muzokaralar bosqichida hisonlanadi. Islohotlar sur'ati mamlakatning to'liq a'zolikka erishishga avvalgidan ham yaqinlashganini ko'rsatadi, bu esa uning iqtisodiy modernizatsiyasi va xalqaro integratsiya strategiyasida muhim bosqich bo'ladi. O'zbekistonning Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishi xalqaro savdo qoidalariga rioya qilinishini ta'minlash uchun chuqur tarkibiy va institutsional islohotlarni talab qiladi. 2017-yildan beri hukumat savdoni liberallashtirish, bozor samaradorligini oshirish hamda iqtisodiy boshqaruvda shaffoflikni oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Ushbu islohotlar milliy iqtisodiy tizimni JST standartlariga moslashtirish va mamlakatning global bozorda raqobatbardoshligini mustahkamlash uchun muhim ahamiyatga ega.

Savdoni liberallashtirish va bojxonani modernizatsiya qilish muhim. JSTga rioya qilish yo'lidagi muhim qadam tashqi savdoni liberallashtirish va bojxona tartib-qoidalarini soddalashtirish bo'ladi. Xalqaro normalar bilan uyg'unlashtirilgan yangi Bojxona kodeksining 2021- yilda joriy etilishi byurokratik to'siqlarni sezilarli darajada kamaytirdi va savdo shaffofligini oshirdi. Tarif stavkalari asta-sekin pasaytiriladi va turli xil tovarlar uchun tarifsiz to'siqlar bartaraf etiladi. O'zbekiston shu bilan birga, soddalashtirilgan va standartlashtirilgan bojxona jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydigan Jahon bojxona tashkilotining qayta ko'rib chiqilgan Kioto konventsiyasiga qo'shildi.

Valyuta va moliya sektoridagi islohotlarga to'xtaladigan bo'lsak, JSTga a'zo bo'lishdagi muhim to'siqlardan biri milliy valyutaning konvertatsiyasining cheklanganligi edi. 2017-yilda qabul qilingan valyuta liberalizatsiyasi to'g'risidagi farmon ko'p valyuta kursi tizimini bekor qildi hamda biznes va jismoniy shaxslar uchun valyutaning erkin konvertatsiyasini o'rnatdi. Ushbu islohot nafaqat savdo hisob-kitoblarini osonlashtirdi, balki investorlarning ishonchini va moliya sektoridagi shaffoflikni ham oshirdi.

Intellektual mulk huquqlari va raqobat siyosatiga to'xtaladigan bo'lsak, JST talablariga javob berish uchun O'zbekiston Savdo belgilari, geografik ko'rsatkichlar va patentlar to'g'risidagi qonunga o'zgartirishlar kiritish orqali intellektual mulk huquqlari doirasini mustahkamladi. Ushbu qadamlar ichki qonunchilikni JSTning TRIPS bitimi ya'ni Intellektual mulk huquqlarining savdo jihatlarini bilan moslashtirishga qaratilgan. Bundan tashqari, monopolistik amaliyotlarni cheklash va

JSTga a'zolikning asosiy sharti bo'lgan adolatli bozor raqobatini ta'minlash uchun yangi Raqobat to'g'risidagi qonun 2023-yilda qabul qilinadi.

Qishloq xo'jaligi va sanoat siyosatidagi o'zgarishlar esa O'zbekistonning qishloq xo'jaligi sektori - tarixan iqtisodiyotning eng himoyalangan sohalaridan biri ham o'zgarishlarga uchradi. Hukumat to'g'ridan-to'g'ri subsidiyalarni kamaytirdi, paxta va don uchun bozorga asoslangan narxlash mexanizmlarini joriy etdi va agrobiznesga xususiy investitsiyalarni rag'batlantirdi. Xuddi shunday, sanoat siyosati import o'rnini bosishdan eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishga o'tdi, bu sanoat zonalarini modernizatsiya qilish va eksportchilarni rag'batlantirish orqali qo'llab-quvvatlandi.

Huquqiy va institutsional uyg'unlashtirish esa so'nggi yillarda O'zbekiston savdo bilan bog'liq qoidalarini JST qoidalariga muvofiqlashtirishga qaratilgan 50 dan ortiq yangi qonun va farmonlarni qabul qildi. Asosiy islohotlar qatoriga Texnik tartibga solish to'g'risidagi qonun, Standartlashtirish to'g'risidagi qonun va Iste'molchilar huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonun kiradi. JSTga a'zo bo'lish bo'yicha Milliy idoralararo komissiyaning tashkil etilishi vazirliklar o'rtasida muvofiqlashtirilgan siyosat yuritishni ta'minlaydi va xalqaro hamkorlar bilan muloqotni osonlashtiradi. JSTga a'zolikning O'zbekiston uchun iqtisodiy afzalliklariga to'xtalib o'tamiz. Jahon savdo tashkilotiga a'zolik O'zbekistonga bir qator iqtisodiy, institutsional va diplomatik imtiyozlarni taqdim etadi. Mamlakat yopiq, davlat tomonidan boshqariladigan tizimdan bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyotga o'tayotgan bir paytda, JSTga a'zolik modernizatsiya, diversifikatsiya va barqaror o'sish uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari Eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. JSTga a'zolik O'zbekistonga savdo munosabatlarida eng ko'p qulaylik yaratuvchi davlat (MFN) va Milliy rejim maqomini beradi, bu esa global bozorga kamsitishsiz kirishni ta'minlaydi. Bu mahalliy ishlab chiqaruvchilarga, ayniqsa Yevropa, Sharqiy Osiyo va Shimoliy Amerikada, pastroq tariflar va oldindan aytib bo'ladigan savdo qoidalaridan foydalanish orqali yangi bozorlarga kirishga yordam beradi. Hozirgi kunda O'zbekiston eksportining 60% dan ortig'i oltin, paxta va tabiiy gaz kabi xom ashyolarga jamlangan. JSTga a'zolik eksportni diversifikatsiya qilishni rag'batlantirishi, to'qimachilik, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarilgan tovarlarda yuqori qiymatli mahsulotlarni ilgari surishiga umid qilmoqda.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga ham yordam beradi. Xorijiy investorlar JSTga a'zolikni siyosiy barqarorlik, qonun ustuvorligi va iqtisodiy oldindan aytib bo'ladiganlikning kuchli ko'rsatkichi sifatida ko'rishadi. Shaffof hamda kamsitishsiz savdo qoidalariga sodiqlik bilan O'zbekiston to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini sezilarli darajada oshirishi mumkin edi. Jahon bankining 2024-yildagi ma'lumotlariga ko'ra, JSTga a'zo bo'lgan mamlakatlar a'zo bo'lganidan keyingi dastlabki uch yil ichida o'rtacha 20-30% to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar

o'sishini kuzatdilar. Bu tendentsiya, ayniqsa, O'zbekiston sanoatini modernizatsiya qilish va eksportga yo'naltirilgan yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish uchun dolzarb hisoblanadi.

Raqobat muhitini mustahkamlashga kelsak, bozorlarning xalqaro raqobatga ochilishi o'zbek firmalarini yanada samaraliroq, innovatsion va unumdorlikka yo'naltirilgan bo'lishga undaydi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar mahsulot sifatini yaxshilash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish uchun rag'batlantiriladi. Shu bilan birga, iste'molchilar arzonroq narxlarda kengroq turdagi tovarlardan foyda ko'rishadi. Raqobatning umumiy yaxshilanishi, shuningdek, O'zbekistonda tarixan bozor samaradorligini cheklab qo'ygan monopolistik xatti-harakatlarni cheklashga yordam beradi.

Huquqiy va institutsional asoslarni takomillashtirish esa JSTga a'zo bo'lish savdo bilan bog'liq qonunchilikni har tomonlama ko'rib chiqishni talab qiladi, bu esa iqtisodiy boshqaruvda qonun ustuvorligini, shaffoflikni va bashorat qilishni kuchaytiradi. Bu jarayon davlat institutlarini mustahkamlaydi va ularni xalqaro standartlarga moslashtiradi, boshqaruvni yaxshilash, korrupsiyaga qarshi kurash va investorlarni himoya qilishga hissa qo'shadi.

Global qiymat zanjirlariga integratsiyani kuchaytirish bo'lsa JST tizimining bir qismi sifatida O'zbekiston ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalarida mintaqaviy va global qiymat zanjirlariga qo'shilish uchun yaxshiroq pozitsiyaga ega bo'ladi. Bu integratsiya mahalliy korxonalarga xalqaro ishlab chiqarish tarmoqlarida, xususan, to'qimachilik, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash va avtomobil komponentlari sohasida ishtirok etish imkonini beradi, bu esa texnologiyalar transferi hamda ish o'rinlarini yaratishga olib keladi.

Iqtisodiy diplomatiya va xalqaro imidjni mustahkamlash, Iqtisodiy foydadan tashqari, JSTga a'zolik O'zbekistonning ishonchli va qoidalarga asoslangan savdo sherigi sifatidagi xalqaro obro'sini oshiradi. Bu mamlakatga global savdo muzokaralarida kuchliroq ovoz berish imkoniyatini beradi va rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodiyotlar bilan chuqurroq iqtisodiy hamkorlikni rivojlantiradi. O'zbekiston uchun JSTga a'zolikning qiyinchiliklari va xavflari.

JSTga a'zolik muhim iqtisodiy va institutsional afzalliklarni taqdim etsada, u puxta boshqaruv va uzoq muddatli strategik rejalashtirishni talab qiladigan murakkab muammolarni ham keltirib chiqaradi. O'zbekiston uchun bu qiyinchiliklar asosan uning iqtisodiyotining tarkibiy xususiyatlari, davlat korxonalarining ustunligi va ayrim sohalarda cheklangan raqobatbardoshlikdan kelib chiqadi.

Mahalliy sanoatning zaifligi, JSTga a'zo bo'lish bilan bog'liq asosiy xavf xorijiy ishlab chiqaruvchilarning raqobatining kuchayishi hisoblanadi. O'zbekistonning ko'plab sanoat tarmoqlari, ayniqsa to'qimachilik, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash va yengil sanoat hali ham eskirgan texnologiyalarga tayanadi va subsidiyalar va tarif to'siqlari kabi turli xil davlat himoyasidan foydalanadi. Xalqaro

raqobatga to'satdan duch kelish global miqyosda raqobatlashishga hali tayyor bo'lmagan kichik va o'rta korxonalarning omon qolishiga tahdid solishi mumkin. Tegishli qo'llab-quvvatlash choralarisiz bu qisqa muddatli ish o'rinlarining yo'qolishiga va sanoatni qayta qurishga olib kelishi mumkin.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va subsidiyalarning kamayishi : JST qoidalarini buzadigan davlat subsidiyalari hamda eksport imtiyozlariga qat'iy cheklovlar qo'yadi. Natijada, O'zbekiston qishloq xo'jaligi, energetika va sanoat uchun mavjud bo'lgan ko'plab qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridan bosqichma-bosqich voz kechishi kerak bo'ladi. Masalan, tarixan hukumat tomonidan kafolatlangan narxlar va subsidiyalardan foyda ko'rgan paxta va bug'doy sektorlari rentabellikning pasayishiga duch kelishi mumkin. Muammo global savdo qoidalarini buzmasdan raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun JSTga mos keladigan qo'llab-quvvatlash vositalarini, masalan, innovatsiya grantlari yoki texnik yordamni ishlab chiqishda.

Qishloq xo'jaligidagi moslashuv muammolariga to'xtaladigan bo'lsak, Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy ustuni bo'lib qolmoqda, ishchi kuchining qariyb 25 foizini ish bilan ta'minlaydi. JSTga a'zo bo'lish qishloq xo'jaligi siyosatini eksport subsidiyalari va minimal qo'llab-quvvatlash narxlarini singari savdoni buzuvchi choralarni cheklovchi Qishloq xo'jaligi to'g'risidagi bitim bilan muvofiqlashtirishni talab qiladi. Ushbu moslashuv jarayoni dastlab hukumat ko'magiga bog'liq bo'lgan kichik fermerlarga zarar etkazishi mumkin. Biroq, uzoq muddatda, agar to'g'ri institutsional islohotlar bilan birga amalga oshirilsa, samaradorlik, unumdorlik va bozorga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rag'batlantirishi mumkin.

Yana bir muammo huquqiy uyg'unlashtirish jarayoni bilan bog'liq bo'lib, u JST standartlariga javob beradigan milliy qonunchilikni keng ko'lamda qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. O'zbekiston allaqachon ko'plab qonunlarni modernizatsiya qilgan bo'lsa-da, xizmatlar savdosi, davlat xaridlari va savdodagi texnik to'siqlar kabi sohalarida bo'shliqlar saqlanib qolmoqda. Bundan tashqari, ayrim tartibga solish organlarining cheklangan institutsional imkoniyatlari JST majburiyatlarini to'liq bajarishni sekinlashtirishi mumkin.

Savdoni liberallashtirish ko'pincha notekis qisqa muddatli ta'sirlarni keltirib chiqaradi. Ba'zi tarmoqlar, ayniqsa mehnat talab qiladigan yoki import raqobatbardosh sohalar, bandlik va daromadlar taqsimotiga ta'sir qiluvchi uzilishlarga duch kelishi mumkin. Shuning uchun hukumat ushbu ta'sirlarni yumshatish va JSTga a'zolikning afzalliklari keng taqsimlanishini ta'minlash uchun ijtimoiy himoya tarmoqlarini, qayta tayyorlash dasturlarini va mintaqaviy rivojlanish tashabbuslarini ishlab chiqishi kerak.

Tariflar kamaytirilishi va import cheklovlari bekor qilinishi bilan, O'zbekiston dastlab kengayib borayotgan savdo defitsitiga duch kelishi mumkin, ayniqsa, agar mahalliy ishlab chiqarish o'sib borayotgan import talabini qondira olmasa.

Bu xavf vaqt o'tishi bilan savdo dinamikasini muvozanatlash uchun diversifikatsiyalangan eksport bazasini rivojlantirish va raqobatbardosh sanoat tarmoqlarini qo'llab-quvvatlash muhimligini ta'kidlaydi. O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lish jarayoni boshqa mamlakatlar, ayniqsa, yaqinda tashkilotga qo'shilgan Markaziy Osiyo mamlakatlari tajribasidan sezilarli darajada foyda olishi mumkin. Qirg'iziston, Tojikiston va Qozog'iston misollari o'tish davridagi iqtisodiyotlar uchun JSTga a'zo bo'lishning potentsial foydalari va xavflari haqida qimmatli ma'lumotlar beradi.

Qirg'iziston JSTga qo'shilgan postsovet Markaziy Osiyo davlatlaridan birinchi bo'ldi. Qo'shilish jarayoni nisbatan tez bo'lib, atigi uch yil davom etdi. Qo'shilgandan so'ng, mamlakat past tariflar va liberallashtirilgan bozorlar bilan ochiq savdo rejimini qabul qildi. Ijobiy natijalarga tashqi savdo aylanmasining o'sishi va yaxshilanishlar kiradi. 7. O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lishining istiqbollari va strategik yo'nalishlariga to'xtalsak, O'zbekistonning Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishi nafaqat huquqiy jarayon, balki global iqtisodiyotga to'liq integratsiyalashuv sari o'zgaruvchan qadam hisoblanadi. JSTga a'zo bo'lishning uzoq muddatli muvaffaqiyati hukumatning savdo siyosatini milliy rivojlanish ustuvorliklari, sanoatni modernizatsiya qilish va ijtimoiy integratsiya bilan uyg'unlashtiradigan izchil strategiyalarni amalga oshirish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

O'zbekistonning JST strategiyasining muhim elementi kuchli, shaffof va muvofiqlashtirilgan institutlarni yaratishdir. JSTga a'zo bo'lish bo'yicha idoralararo komissiya a'zo bo'lgandan keyin samarali monitoring va JST majburiyatlariga rioya qilinishini ta'minlash uchun doimiy Savdo siyosati muvofiqlashtirish kengashiga aylanishi kerak. JST normalarini izchil amalga oshirish uchun davlat amaldorlari, huquqshunoslar va biznes vakillari uchun doimiy salohiyatni oshirish juda muhim hisoblanadi.

O'zbekistonning hozirgi eksport tuzilmasi xom ashyo - oltin, gaz va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga juda bog'liq bo'lib qolmoqda. JSTga a'zolik sanoatni modernizatsiya qilish va qo'shimcha qiymat ishlab chiqarish orqali eksportni diversifikatsiya qilish imkoniyatini beradi. Hukumat to'qimachilik, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash, axborot texnologiyalari va qayta tiklanadigan energiya kabi yuqori eksport salohiyatiga ega sohalarga ustuvor ahamiyat berishi kerak. Eksportni rivojlantirish agentliklari va biznes-inkubatorlar mahalliy ishlab chiqaruvchilarni global qiymat zanjirlari bilan bog'lashda muhim rol o'ynashi mumkin.

Liberallashtirilgan savdo muhitida samarali raqobatlashish uchun O'zbekiston ta'lim, tadqiqot va texnologik innovatsiyalarga sarmoya kiritishi kerak. Bunga

eksportga yo'naltirilgan sohalardagi ishchilar uchun kasbiy tayyorgarlik dasturlari, xorijiy universitetlar bilan hamkorlik hamda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohasidagi innovatsion klasterlar kiradi. Malakali ishchi kuchi unumdorlikni oshiradi va mamlakatning mintaqaviy va global bozorlardagi mavqeini mustahkamlaydi.

JSTga a'zo bo'lish barqaror o'sish va ijtimoiy inklyuzivlikni qo'llab-quvvatlash uchun ishlatilishi kerak. O'zbekiston JSTning ekologik standartlar, savdoni osonlashtirish va qishloq xo'jaligini isloh qilish kabi sohalarda texnik yordam va salohiyatni oshirish mexanizmlaridan foydalanishi mumkin. Ekologik toza ishlab chiqarish va "yashil eksport"ni rag'batlantirish, shuningdek, Yevropa Ittifoqi kabi ekologik jihatdan ongli bozorlarda mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

O'zbekiston JSTga a'zo bo'lishga intilar ekan, Markaziy Osiyo va asosiy savdo sheriklari bilan hamkorlikni bir vaqtning o'zida chuqurlashtirishi kerak. Mintaqaviy savdo shartnomalari va transchegaraviy infratuzilma loyihalari - masalan, transport yo'laklari va logistika markazlari - JST majburiyatlarini o'zaro bog'liqlikni kuchaytirish va savdo xarajatlarini kamaytirish orqali to'ldirishi mumkin. Bundan tashqari, JST qo'mitalarida va a'zo bo'lgandan keyin nizolarni hal qilish mexanizmlarida faol ishtirok etish O'zbekistonning global savdo qoidalarini shakllantirishdagi ovozini kuchaytiradi.

JSTga a'zolikka muvaffaqiyatli o'tish savdoni liberallashtirishni ijtimoiy barqarorlik bilan muvozanatlashni talab qiladi. Hukumat ishdan bo'shatilgan ishchilar uchun qayta tayyorlash dasturlari, zaif sektorlar uchun vaqtinchalik moslashuv mablag'lari va kichik korxonalarni maqsadli qo'llab-quvvatlash kabi moslashuvchan siyosatlarni joriy qilishi kerak. JSTga a'zolikning afzalliklari aholi orasida keng taqsimlanishini ta'minlash uchun savdo, sanoat va ijtimoiy strategiyalar o'rtasidagi siyosatning uyg'unligi juda muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lishi uning global iqtisodiy hamjamiyatga to'liq integratsiyalashuvini ramziy ma'noda anglatadi va Markaziy Osiyoning savdo va investitsiya landshaftida asosiy o'yinchi sifatidagi rolini mustahkamlaydi. Strukturaviy islohotlarni kelajakka yo'naltirilgan strategiyalar bilan birlashtirish orqali mamlakat a'zolik muammolarini barqaror rivojlanish, innovatsiya va farovonlik uchun kuchli dvigatelga aylantirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asian Development Bank (ADB) (2022) Uzbekistan Country Partnership Strategy 2022–2026. Manila: ADB Publications. <https://www.adb.org>
2. International Monetary Fund (IMF) (2023) Republic of Uzbekistan: Article IV Consultation Report. Washington, D.C.: IMF. <https://www.imf.org>

3. Kassenova, N. (2019) 'Kazakhstan and the WTO: Lessons for Central Asia', Central Asian Affairs, 6(3), pp. 231–249. https://brill.com/view/journals/caa/6/3/article-p231_231.xml
4. Mukhamedov, A. and Turaev, B. (2021) 'Prospects of Uzbekistan's WTO Accession: Economic and Legal Challenges', Journal of International Trade and Law, 5(2), pp. 87–104.
5. OECD (2022) Trade Policy Review: Uzbekistan – Reforming for Global Integration. Paris: OECD iLibrary. <https://www.oecd-ilibrary.org>
6. Tajikistan Ministry of Economic Development and Trade (2014) Report on Tajikistan's Experience of WTO Accession. Dushanbe.
7. UNCTAD (2023) Trade and Development Report 2023: Development Prospects in a Fragmented World. Geneva: UNCTAD. <https://unctad.org>

